

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу
Бичкова Сергія Васильовича
на тему:
«Механізми публічного антикризового управління розвитком територій»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 - Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сучасні трансформаційні процеси у системі публічного управління України відбуваються в умовах тривалої багатофакторної кризи, що поєднує воєнні, соціально-економічні, демографічні та інституційні виклики. Територіальні громади функціонують у режимі підвищеної невизначеності, що потребує не ситуативних управлінських рішень, а формування стійких і адаптивних механізмів публічного антикризового управління, здатних забезпечити збереження базових функцій територій та їх подальший розвиток.

В умовах повномасштабної війни та очікуваного повоєнного відновлення особливого значення набуває наукове осмислення ролі публічної влади у забезпеченні резильєнтності територіальних систем, координації дій різних рівнів управління та інтеграції антикризових інструментів у стратегічне планування розвитку. Саме ці аспекти визначають актуальність дисертаційної роботи Бичкова С.В., яка спрямована на вирішення комплексної наукової проблеми, що має безпосереднє прикладне значення для сучасної практики публічного управління.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри менеджменту та адміністрування Національного університету «Чернігівська політехніка» «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин» (номер державної реєстрації 0120U105292). Отримані в дисертації результати органічно доповнюють зазначену тематику, розширюючи її антикризовим та резильєнтнісним виміром, що підтверджує відповідність дослідження плановим науковим розробкам закладу вищої освіти.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових результатів

Теоретичні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, характеризуються достатнім рівнем обґрунтованості та

логічної узгодженості. Автор коректно визначив об'єкт і предмет дослідження, чітко сформулював мету та завдання, що знайшло послідовне відображення у структурі та змісті роботи.

У дослідженні використано широкий спектр загальнонаукових і спеціальних методів, адекватних складності обраної проблематики. Застосування системного та інституційного підходів дозволило розкрити механізми публічного антикризового управління як цілісну багаторівневу систему, а структурно-функціональний аналіз - визначити її ключові підсистеми та функції. Аналітичні розрахунки, індексні методи та елементи моделювання забезпечили емпіричне підтвердження отриманих висновків. Достовірність результатів посилюється використанням офіційних статистичних даних, чинної нормативно-правової бази, матеріалів міжнародних організацій, а також апробацією основних положень дисертації у наукових публікаціях і на конференціях різного рівня.

Структура та зміст дисертаційної роботи

Дисертаційна робота має логічно вибудовану структуру та складається зі вступу, трьох змістовно взаємопов'язаних розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Послідовність викладення матеріалу відповідає поставленій меті дослідження та забезпечує поступовий перехід від теоретичного аналізу до прикладних рекомендацій. Зміст розділів відзначається аналітичною глибиною та міждисциплінарним характером, що є обґрунтованим з огляду на складність проблем публічного антикризового управління розвитком територій.

Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у розвитку теоретико-методичних засад публічного антикризового управління та розширенні інструментарію оцінювання ефективності відповідних механізмів на територіальному рівні. До найбільш значущих результатів, що характеризують наукову новизну, належать:

По-перше, у роботі здійснено концептуалізацію публічного антикризового управління розвитком територій як безперервного, циклічного процесу, що охоплює взаємопов'язані превентивну, реактивну та відновлювальну фази. Такий підхід дозволяє відійти від фрагментарного трактування антикризового управління як сукупності разових заходів реагування та розглядати його як постійний режим функціонування публічної влади, орієнтований на підвищення адаптивності та резильєнтності територіальних систем у довгостроковій перспективі.

По-друге, важливим результатом дослідження є розробка системної моделі механізму публічного антикризового управління розвитком територій, яка відображає багаторівневу взаємодію суб'єктів публічної влади, органів місцевого самоврядування, бізнес-структур та інститутів громадянського суспільства. Запропонована модель інтегрує стратегічні, організаційні, фінансові, аналітичні та інформаційно-комунікаційні компоненти й дозволяє забезпечити узгодженість управлінських рішень у межах повного антикризового циклу.

По-третє, у дисертації удосконалено методику оцінювання ефективності механізмів публічного антикризового управління розвитком територій шляхом застосування інтегрального підходу та багатоблокової системи індикаторів. Методика ґрунтується на поєднанні інституційно-нормативних, ресурсних, управлінських, результативних і резильєнтнісних показників, що дає змогу комплексно оцінити не лише поточні результати антикризових заходів, а й їхній вплив на стійкість та відновлюваність територіальних громад.

По-четверте, подальшого розвитку набули підходи до типологізації регіонів за рівнем соціально-економічної стійкості та результативності антикризових управлінських рішень. Запропонована типологія дозволяє виокремити групи територій з різним рівнем вразливості та адаптивності до кризових впливів, що створює наукове підґрунтя для диференціації державної регіональної політики та формування адресних антикризових інструментів у період воєнних і посткризових трансформацій.

Практичне значення результатів

Отримані в ході дослідження результати пройшли практичну апробацію та знайшли відображення у діяльності органів місцевого самоврядування й органів державної влади. Зокрема, окремі положення дисертаційної роботи були використані у практиці Бучанської міської територіальної громади (довідка № 121-209/4918 від 12.12.2023) та Менської міської територіальної громади (довідка № 04-20/2093 від 05.11.2024) при здійсненні заходів антикризового планування та управління розвитком територій. Крім того, результати дослідження застосовувалися Верховною Радою України (довідка № 110д9/13-2025/150776 від 30.06.2025). Окремі теоретичні та методичні положення дисертації інтегровані в освітній процес Національного університету «Чернігівська політехніка», де вони використовуються під час викладання навчальних дисциплін відповідного профілю, що підтверджується довідкою № 202/08-3039/ВС від 11.12.2025 р.

Повнота представлення результатів дисертаційного дослідження в наукових публікаціях

Результати дисертаційного дослідження знайшли достатнє та системне відображення у наукових публікаціях здобувача. Загалом за тематикою дисертації оприлюднено 10 наукових праць, серед яких 5 статей опубліковано у наукових фахових виданнях, а ще 5 матеріалів представлено у збірниках міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Зміст зазначених публікацій охоплює основні теоретичні положення, аналітичні результати та узагальнюючі висновки дисертаційної роботи, що забезпечує належну наукову апробацію отриманих результатів.

Аналіз опублікованих праць свідчить про їх тематичну відповідність досліджуваним проблематиці та узгодженість із положеннями, які виносяться на захист. Кількісні та якісні характеристики публікацій, рівень наукових видань і форма оприлюднення результатів відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), зокрема щодо повноти висвітлення результатів дослідження, їх відповідності змісту дисертації та апробації основних наукових положень.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Проведений аналіз матеріалів дисертаційної роботи та наукових публікацій здобувача дозволяє зробити висновок про дотримання ним загальновизнаних норм і принципів академічної доброчесності у процесі виконання дослідження. Порушень законодавства України у сфері авторського права, а також ознак академічного плагіату, самоплагіату чи інших форм недоброчесної наукової діяльності в межах розглянутих матеріалів не виявлено.

У дисертації належним чином оформлено посилання на використані джерела, які кореспондують зі списком використаних джерел, що засвідчує коректне використання наукових напрацювань інших авторів та самостійний характер виконаної наукової роботи. Загалом представлений матеріал свідчить про достатній рівень академічної культури здобувача та дотримання етичних стандартів наукового дослідження.

Зауваження та дискусійні аспекти

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи доцільно звернути увагу на окремі положення, які мають дискусійний характер і можуть

служувати підґрунтям для подальших наукових обговорень та розвитку досліджуваної проблематики.

1. У роботі значну увагу приділено формуванню та структуризації механізмів публічного антикризового управління розвитком територій, однак доцільним видається більш розгорнуте висвітлення взаємозв'язку цих механізмів з інструментами безпекової політики на територіальному рівні. Зокрема, поглиблений аналіз інтеграції антикризового управління з питаннями цивільного захисту, управління критичною інфраструктурою та територіальної безпеки дозволив би посилити міжсекторальний характер дослідження та підкреслити роль безпекового виміру у забезпеченні стійкості територіальних систем.

2. Запропонована автором методика оцінки ефективності механізмів публічного антикризового управління характеризується комплексністю та методичною виваженістю, проте потребує подальшої емпіричної перевірки на матеріалах повоєнного періоду. Застосування методики в умовах масштабної відбудови територій та трансформації інституційного середовища дозволило б уточнити окремі індикатори, вагові коефіцієнти та підвищити її адаптивність до довгострокових структурних змін.

3. Окремі прикладні рекомендації, сформульовані в третьому розділі дисертації, мають узагальнений характер і могли б бути доповнені більш деталізованими алгоритмами їх практичної реалізації на рівні територіальних громад різного типу. Зокрема, диференціація рекомендацій для міських, сільських та прифронтових громад сприяла б підвищенню прикладної цінності результатів дослідження та їх кращій адаптації до умов просторової асиметрії розвитку.

4. У роботі переважно зосереджено увагу на інституційних та управлінських аспектах антикризового управління, тоді як доцільним могло б бути більш детальне висвітлення ролі цифрових інструментів та аналітичних платформ підтримки прийняття управлінських рішень у кризових умовах. Розширення цього аспекту дозволило б посилити інноваційну складову дослідження та окреслити перспективи використання цифрових рішень у системі публічного антикризового управління розвитком територій.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер, не знижують загальної теоретичної та практичної значущості дисертаційної роботи й можуть бути враховані здобувачем у подальших наукових дослідженнях.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Бичкова Сергія Васильовича являє собою цілісне та самостійно виконане наукове дослідження, присвячене актуальній проблематиці публічного антикризового управління розвитком територій. Отримані в межах дослідження результати відзначаються науковою обґрунтованістю, наявністю елементів наукової новизни та прикладною спрямованістю, що зумовлює їх теоретичну і практичну значущість для сфери публічного управління.

За своїм змістом, структурою та тематичною спрямованістю дисертація відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» і відповідає вимогам, установленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішень разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Оформлення роботи здійснено відповідно до чинних вимог наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 року (зі змінами).

З огляду на викладене, Бичков Сергій Васильович, як автор дисертаційної роботи на тему «Механізми публічного антикризового управління розвитком територій», заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

**доцент кафедри менеджменту
та адміністрування
НУ «Чернігівська політехніка»,
к. держ. упр.**

О.С. Лашук